

Een wapen kan uitsluitend bestaan uit een schild, maar vaak worden rondom het schild zaken toegevoegd, de zogenaamde heraldiën:

- Het [Wapenschild](#) is het belangrijkste deel van het wapen en staat centraal geplaatst. Op het schild vinden we *stukken*, die in een bepaalde reeks van *kleuren* zijn neergezet.
- Een [Helm](#) of [kroon](#) rust op of overtopt het schild. Als de helm met figuren is beschilderd, noemen wij deze [helmfiguren](#) of helmteken. De kroon wordt ook wel *rangkroon* genoemd en verschilt per *rang* binnen de *adel*. Bij de [katholieke geestelijkheid](#) wordt het wapen gedekt door een [hoed](#) met kwasten. De kleur van de hoed en het aantal kwasten verschilt naargelang de plaats in de kerkelijke [hiërarchie](#). Ook burgers plaatsen een "burgerlijke" kroon op het wapenschild.
- Dekkleden zijn ontstaan uit een kleedje dat van achteren over de helm viel ter bescherming tegen de zon.
- [Schildhouders](#): een schild kan worden gedragen door (fabel)dieren of menselijke figuren. Deze staan aan weerszijden van het schild.
- Een wapenspreuk of [motto](#) en een boven het wapen aangebrachte *leus*.
- Een paviljoen (een opengeslagen middeleeuwse [tent](#), of een met hermelijn gevoerde [mantel](#) die rond het wapen is geslagen).
- Een of meer [helmen](#) kunnen op het wapenschild worden geplaatst. Alleen bij een koning is het vizier van de helm geopend.
- In of aan het schild kunnen ook de [ridderorden](#) van de bezitter worden aangebracht.

In de heraldiek is het regel dat het wapen er natuurlijk uit dient te zien. De grootte van de onderdelen dient op elkaar afgestemd te zijn en de schilddragers moeten er daarom, ook al zal men nooit een leeuw met een helm op zijn kop een schild zien vasthouden, natuurlijk uitzien en ook ergens op kunnen staan. De grootte van de kroon moet ook in verhouding staan tot de grootte van het schild. Tegen enige van deze regels is in het afgebeelde wapen van Anhalt gezondigd.

Koninklijke wapens worden volgens bijzondere regels getekend. Zie als voorbeeld het [Wapen van de Koning van Pruisen](#).

Kleuren

➤ Zie [Heraldische kleur](#) voor het hoofdartikel over dit onderwerp.

In de heraldiek zijn twee opvattingen van *kleur*:

- In de engere betekenis zijn de kleuren de vier donkere kleuren die in de heraldiek gebruikt worden. Dit is in tegenstelling tot de *metalen* en de *pelswerken*. In deze betekenis heet een kleur een *email*.
- In de ruimere betekenis zijn de kleuren de *emails*, de *metalen* en de *pelswerken* bij elkaar. In deze betekenis heet een kleur een *tinctuur*.

De namen van de kleuren en de door [Silvester Petra Sancta](#) in zijn "systeem" voorgeschreven weergave ervan in een zwart-wit tekening zijn:

Emails

- *azuur* of *lazuur* (blauw, weergave d.m.v. horizontale arcering)
- *keel* (rood, weergave d.m.v. verticale arcering)
- *sinopel* (groen, weergave d.m.v. diagonale arcering links boven - rechts onder)
- *sabel* (zwart, weergave in effen zwart of d.m.v. horizontale en verticale arcering)

Metalen of [tincturen](#)

- *or* (goud of geel, weergave d.m.v. puntjes)
- *argent* (zilver of wit, weergave in effen wit)

Pelswerken

- *hermelijn* (getekend als een metaal en een email)
- *vair* (getekend als een metaal en een email)

Andere kleuren

Daarnaast komen de volgende kleuren voor:

- purper (weergave: diagonale arcering links onder - rechts boven)
- oranje (weergave: als voor rood plus goud, dus verticale arcering, afgewisseld met puntjes)
- bruin (weergave: verticale arcering plus diagonale arcering links onder - rechts boven)

Deze kleuren komen in wapens voor, maar behoren niet tot de heraldische kleuren.

Regels

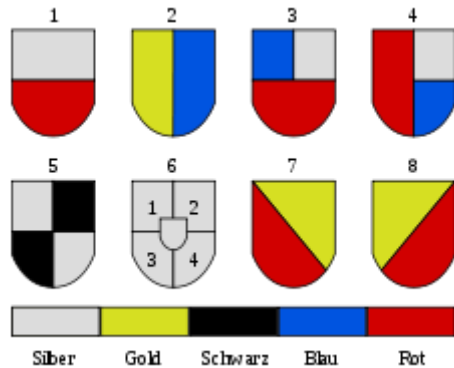
Een belangrijke regel binnen de heraldiek is dat men geen combinatie mag maken van kleuren van dezelfde soort: een metaal mag niet met een metaal gecombineerd worden, een email niet met een email. Het is dus bv. niet toegestaan om een Lelie 'or' op een veld van 'argent' te plaatsen. Hierop zijn heel weinig uitzonderingen. De koning van Jeruzalem (v.a. de 1e kruistocht) draagt een kruis van *or* op een schild van *argent* en de [paus](#) verenigt de twee metalen in zijn wapen. Het stadswapen van [Amsterdam](#) kent een zwarte paal op een rood veld. Uitzondering is het wapen van de Kerkelijke Staat, nu [Vaticaanstad](#), dat geheel uit goud en zilver bestaat.

In de 17e eeuw raakte de heraldiek in verval. Men verloor het doel van het wapenschild, de gemakkelijke herkenning van het wapen, uit het oog en leefde zich uit in fantastische vormen en stukken. Daardoor ontstonden ook wapenschilden die personen en objecten uit de natuur bevatten. Deze worden dan beschreven met de woorden "in hun natuurlijke kleur".

In Azië, de Amerika's en Afrika is een heel eigen heraldische traditie ontstaan die ver van de strenge geometrische wapens van de middeleeuwse ridders staat. Ook de communistische landen ontwikkelden een eigen heraldische stijl die men [Socialistische heraldiek](#) zou kunnen noemen. Op deze schilden zien wij rokende vulkanen, beboste landschappen en zelfs

autowegen (het wapen van Laos) of elektriciteitspalen (het wapen van Noord-Korea) afgebeeld.

Vlakverdeling

Voorbeelden van vlakverdeling

Een schild kan op verschillende manieren worden verdeeld. Een aantal veel voorkomende vlakverdelingen zijn in de figuur aangegeven.

1. Doorgesneden
2. Gedeeld
3. Doorgesneden en halfgedeeld
4. Gedeeld en linksdoorgesneden
5. Gevierendeeld
6. Gevierendeeld met hartschild (zie uitleg over kwartieren)
7. Geschuind
8. Linksgeschuind

Daarnaast komen andere verdelingen voor, zoals:

1. Gebalkt (ook wel *gepaald* genoemd: verticaal in drieën gedeeld waarbij de 'balk' in het midden een afwijkende kleur heeft)
 1. Gebalkt van x stukken: verticaal in x gelijke vlakken verdeeld, afwisselend van kleur, waarbij x het totale aantal vlakken is
2. Horizontaal gebalkt
 1. Horizontaal gebalkt van x stukken
 2. Dwarsbalk (een horizontaal lopende baan door een schild)
 1. *golvend gedwarsbalkt* = als golven bewegende banen
 2. *gekanteelde dwarsbalk* = met kantelen voorziene balk.

Bij het beschrijven van een schild lijkt het alsof links en rechts zijn verwisseld. Dit komt omdat men het schild beschrijft vanuit het gezichtspunt van de schilddrager en niet van de aanschouwer.

Kwartieren

Fig. 6 is verdeeld in 4 kwartieren, waarvan 1, het eerste kwartier, als rechtsboven wordt aangeduid. Bij het tellen doorlopen we de velden rij voor rij horizontaal.

Indien een gevierendeeld of gekwartierd schild uit meerdere wapens is samengesteld, bepaalt de nummering ook de rangorde of belang van de verschillende families, 1 is het belangrijkste en 4 het minst.

Bij kwartieren die zelf ook zijn gekwartierd duiden we de vlakken binnen het kwartier aan met a, b, c, enz.

Herautstukken

Op een schild kunnen we allerhande stukken aantreffen. Een kleine greep van veel voorkomende stukken:

- balken
- torens
- leeuwen
- jachthoorns
- lelies
- kruizen

Ook de [ridderorde](#) van de bezitter van het wapen kan om het wapenschild worden gehangen of in het schild worden opgenomen.

Afbeeldingen

[Kerkelijke heraldiek](#) op het [rouwbord](#) van Mgr. de Kesel

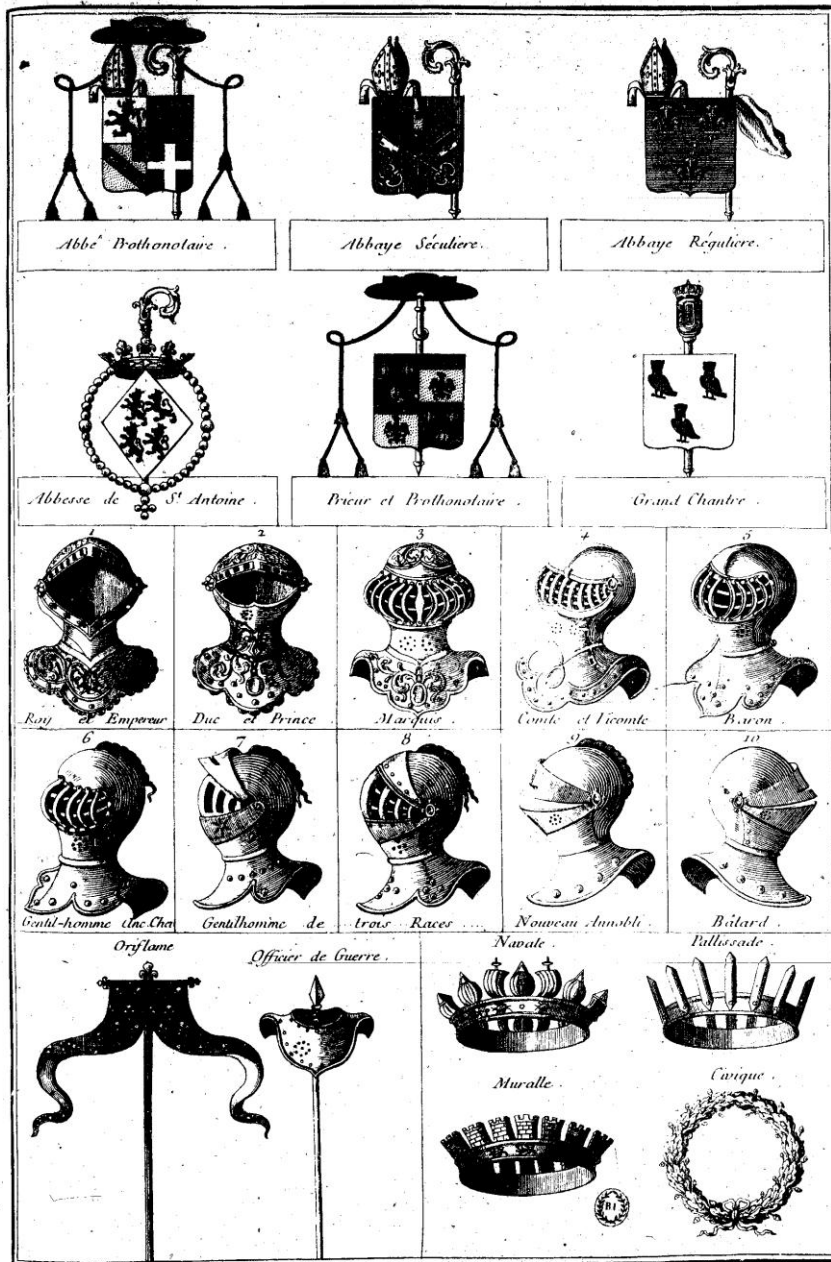
19e eeuwse wapenschild van de Hertog van Anhalt.

[Socialistische heraldiek](#) in het wapen van [Laos](#)

Externe links

- [International Civic Heraldry](#) - Site met meer dan 52000 wapenschilden van overheden in de hele wereld (oa alle Nederlandse gemeentewapens).
- [Heraldic Collectors Items](#) - Site met veel informatie over heraldische verzamelaarsobjecten, o.a. plaatjesalbums en sigarenbandjes

Art Heraldique.

Hermelijn (heraldiek)

Uit Wikipedia, de vrije encyclopedie

Hermelijn is in de [heraldiek](#) een "vair" of [pelswerk](#), een heraldische kleur die een regelmatige verdeling is van twee tinten. De pels waarop dit pelswerk teruggaat is de wintervacht van de [Hermelijn](#), een witte vacht met een zwarte staartpunt. Die staartpunt wordt op verschillende manieren weergegeven, de hier getoonde versie is daar een van.

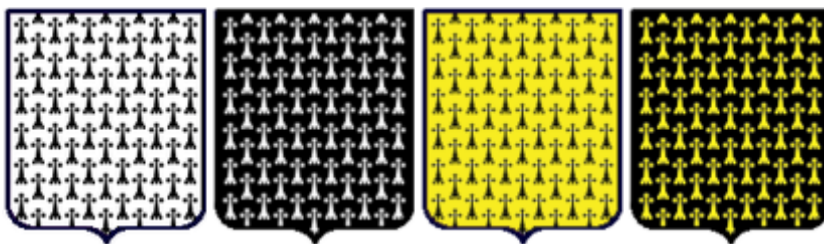
De meeste ridders lieten in de beginperiode van de heraldiek, het midden van de 12e eeuw, hun schild beschilderen met een simpel, makkelijk herkenbare [geometrische figuur](#), een dier of een [fabeldier](#). Het is voorgekomen dat men een schild met vair of bont aantreft. Het is onduidelijk of er ook werkelijk met bont versierde wapenschilden hebben bestaan maar het is niet ondenkbaar dat de ridders een schild werkelijk met bont van [eekhoorn](#), zoals een legende rond de Heer van [Coucy](#) of hermelijn hebben laten bespannen.

Kleuren

Het pelswerk hermelijn kan met verschillende tinten worden gebruikt, maar alleen sabel (zwart) op zilver wordt zonder meer aangeduid als "hermelijn". Als er goud in plaats van zilver gebruikt wordt, dan heet dat *goudhermelijn*. Alle andere schakeringen worden omschreven als *hermelijn van* waarbij vervolgens eerst het metaal wordt genoemd en dan de kleur. De tegenhermelijnen zijn een schoolvoorbeeld van de [papieren heraldiek](#) want het is niet voor te stellen hoe dat bont er uit zou moeten zien.

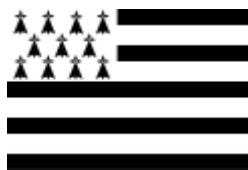
Varianten

De vorm van het hermelijn laat minder variaties toe dan die van het [vair](#). Alleen hebben beide kleurvarianten een tegenvariant waarin de staarten metaal zijn:

Hermelijn Tegenhermelijn Goudhermelijn Tegengoudhermelijn

Hermelijn in heraldiek en vlaggen

De [Vlag van Bretagne](#)

Hermelijn op het wapenschild van [Bretagne](#). Dit is een vanbordure (schildzoom) van het de weinige [wapens](#) met maar één kleur.

Het zeldzame en onbestaanbare "goudhermelijn" op de "goudhermelijn" op de vanbordure (schildzoom) van het in 1780 toegekende wapenschild van de [bastaard](#) John Zachary Sacheverell.

Wapenschild van Nederland met hermelijnen mantel

Behalve als pelswerk op het schild wordt hermelijn ook gebruikt als voering voor een [wapenmantel](#). Dit wordt uitsluitend gedaan bij wapens van prinselijke, hertogelijke en koninklijke families. Voorbeelden daarvan zijn het wapen van de Koning der Nederlanden, tevens het [Wapen van het Koninkrijk der Nederlanden](#) en het wapen van de Koning der [Belgen](#).

Vair (heraldiek)

Uit Wikipedia, de vrije encyclopedie

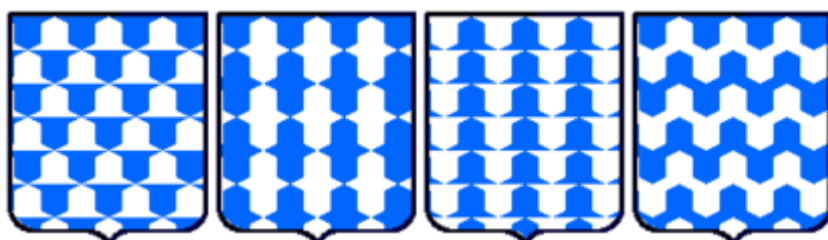
Met **vair** wordt in de [heraldiek](#) een [pelswerk](#) aangeduid, een [heraldische kleur](#) die een regelmatige verdeling is van twee tinten. Vair wordt met verschillende tinten gebruikt en er bestaan verscheidene varianten van die elk een eigen naam hebben. De pels waarop dit pelswerk teruggaat is een [eekhoornsoort](#) met een grijsig blauwe pels met een witte buik; waarschijnlijk de [grijze eekhoorn](#).

Kleuren

Het pelswerk vair kan met verschillende tinten worden gebruikt, maar alleen lazuur (blauw) op zilver wordt zonder meer aangeduid als vair. Alle andere schakeringen worden omschreven als *vair van* waarbij vervolgens eerst het metaal wordt genoemd en dan de kleur.

Varianten

De vorm van het vair laat meer variaties toe dan die van het [hermelijn](#). Veel van die variaties hebben een eigen naam gekregen. Zo zijn onder andere apart gedefinieerd:

Omgekeerd vair

Tegenvair

Paalvair

Puntvair

Heel oude afbeeldingen geven het vair weer zonder rechte kanten en hoeken. Dit levert een soort golflijn op, maar dan met heel diepe dalen en hoge toppen. Indien deze stijl opzettelijk wordt gebruikt, wordt dat aangeduid met *gegolfd vair*. Sommige illustrators interpreteren dit echter als puntvair, wat enige verwarring schept.

Voorbeelden van pelswerk in de heraldiek

Het met eekhoornbont beklede wapenschild van [Enguerrand I van Coucy](#) vertoont "zes banden van vair en keel"

Vair in de volkskultuur

De "glazen muiltjes" van [Assepoester](#) waren van vair. In het Frans klinken 'vair' en 'verre' (glas) hetzelfde, waardoor een begripsverwarring heeft kunnen optreden. Het spreekt vanzelf dat glas ongeschikt is om dansschoentjes van te maken.

Tinctuur (heraldiek)

Uit Wikipedia, de vrije encyclopedie

► Dit artikel gaat over tinctuur binnen de Heraldiek.

In de [heraldiek](#) wordt met een **tinctuur** een **metaal** aangeduid. In de heraldiek zijn er twee metalen die op een [wapenschild](#) kunnen voorkomen; dat zijn [Argent](#) (zilver) en [Or](#) (goud). Koper komt niet voor maar een koperen of bronzen voorwerp kan in zijn "[natuurlijke kleuren](#)" op een wapenschild zijn afgebeeld.

Een wapen met twee tincturen; Jeruzalem.

Een tinctuur is in de heraldiek geen [Heraldische kleur](#) en zoals er geen twee kleuren op elkaar kunnen worden geplaatst kan een veld van een tinctuur niet met een stuk in een andere tinctuur worden beladen. Een uitzondering is het wapen van [Jeruzalem](#) waarin een veld van Argent is beladen met een herkruist kruis Or. Ook de [Paus](#) gebruikt een wapen met twee tincturen.